Europski parlament
2019-2024

Odbor za građanske slobode, pravosuđe i unutarnje poslove
Odbor za prava žena i rodnu ravnopravnost

2020/2035(INL)

20.5.2021

NACRT IZVJEŠĆA

s preporukama Komisiji o borbi protiv rodno uvjetovanog nasilja: nasilje na internetu
(2020/2035(INL))

Odbor za građanske slobode, pravosuđe i unutarnje poslove
Odbor za prava žena i rodnu ravnopravnost

Izvjestiteljice: Sylwia Spurek, Elissavet Vozemberg-Vrionidi

(Inicijativa – članak 47. Poslovnika)
(Postupak u zajedničkom odboru – članak 58. Poslovnika)

(Autorice prijedloga: Sylwia Spurek, Elissavet Vozemberg-Vrionidi)

PR_INL

SADRŽAJ

Stranica

PRIJEDLOG REZOLUCIJE EUROPSKOG PARLAMENTA 3

PRILOG PRIJEDLOGU REZOLUCIJE: PREPORUKE KOMISIJI U POGLEDU SADRŽAJA ZATRAŽENOG PRIJEDLOGA O BORBI PROTIV RODNO UVJETOVANOG NASILJA: NASILJE NA INTERNETU.....7

OBRAZLOŽENJE.....10

PRIJEDLOG REZOLUCIJE EUROPSKOG PARLAMENTA

s preporukama Komisiji o borbi protiv rodno uvjetovanog nasilja: nasilje na internetu (2020/2035(INL))

Europski parlament,

– uzimajući u obzir članak 2. i članak 3. stavak 3. Ugovora o Europskoj uniji,

– uzimajući u obzir članak 83. stavak 1. i članak 225. Ugovora o funkcioniranju Europske unije,

– uzimajući u obzir Povelju Europske unije o temeljnim pravima, a posebno njezine članke 7., 8., 10., 11., 12., 21., 23., 24., 25., 26. i 47.,

– uzimajući u obzir komunikaciju Komisije od 5. ožujka 2020. naslovljenu „Unija ravnopravnosti: Strategija za rodnu ravnopravnost za razdoblje 2020. – 2025.”,

– uzimajući u obzir komunikaciju Komisije od 24. lipnja 2020. o Strategiji EU-a za prava žrtava (2020. – 2025.),

– uzimajući u obzir Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji,

– uzimajući u obzir svoju Rezoluciju od 21. siječnja 2021. o Strategiji EU-a za ravnopravnost spolova[1],

– uzimajući u obzir odredbe pravnih instrumenata Ujedinjenih naroda u području ljudskih prava, posebno one koje se odnose na prava žena, te druge instrumente Ujedinjenih naroda o nasilju nad ženama,

– uzimajući u obzir rezolucije Opće skupštine Ujedinjenih naroda od 16. prosinca 2020. naslovljene „Jačanje napora za sprečavanje i iskorjenjivanje svih oblika nasilja nad ženama i djevojčicama” (A/RES/75/161) i „Pravo na privatnost u digitalnom dobu” (A/RES/75/176),

– uzimajući u obzir Rezoluciju Vijeća Ujedinjenih naroda za ljudska prava od 2. srpnja 2018. naslovljenu „Ubrzavanje napora za iskorjenjivanje nasilja nad ženama i djevojčicama: sprečavanje i odgovor na nasilje nad ženama i djevojčicama u digitalnim kontekstima” (A/HRC/38/L.6),

– uzimajući u obzir studiju Službe Europskog parlamenta za istraživanja naslovljenu „Borba protiv rodno uvjetovanog nasilja: Nasilje na internetu” (procjena europske dodane vrijednosti),

– uzimajući u obzir indeks ravnopravnosti spolova Europskog instituta za ravnopravnost

[1] Usvojeni tekstovi, P9_TA(2021)0025.

spolova,

– uzimajući u obzir Direktivu 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o uspostavi minimalnih standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/220/PUP[2],

– uzimajući u obzir članke 47. i 54. Poslovnika,

– uzimajući u obzir zajedničke rasprave Odbora za građanske slobode, pravosuđe i unutarnje poslove i Odbora za prava žena i rodnu ravnopravnost u skladu s člankom 58. Poslovnika,

– uzimajući u obzir izvješće Odbora za građanske slobode, pravosuđe i unutarnje poslove i Odbora za prava žena i rodnu ravnopravnost (A9-0000/2021),

A. budući da je prvi cilj strategije Unije za rodnu ravnopravnost 2020. – 2025. usmjeren na iskorjenjivanje rodno uvjetovanog nasilja koje je opisano kao „jedan od najvećih izazova našeg društva”;

B. budući da su nasilje nad ženama i drugi oblici rodno uvjetovanog nasilja rašireni u Uniji i treba ih shvatiti kao ekstreman oblik diskriminacije; budući da se rodno uvjetovano nasilje temelji na nejednakoj raspodjeli moći između žena i muškaraca te na seksizmu i rodnim stereotipima, što je dovelo do dominacije nad ženama i njihove diskriminacije od strane muškaraca;

C. budući da se nasilje nad ženama i rodno uvjetovano nasilje pojavljuje u različitim oblicima te se različito manifestira, ali se ti oblici i manifestacije međusobno ne isključuju; budući da su ti različiti oblici nasilja često međusobno povezani i neodvojivi od nasilja izvan interneta jer mu mogu prethoditi, odvijati se paralelno ili ga perpetuirati;

D. budući da uznemiravanje, uhođenje i zlostavljanje na internetu, *trolanje*, govor mržnje, verbalno napadanje (*flaming*), objavljivanje privatnih informacija (*doxxing*) i seksualno zlostavljanje pomoću slika na internetu spadaju u najčešće vrste rodno uvjetovanog nasilja na internetu; budući da su neke države članice donijele posebno zakonodavstvo samo za neke od tih oblika nasilja;

E. budući da, unatoč sve većoj osviještenosti o pojavi rodno uvjetovanog nasilja na internetu, nedostatak prikupljanja iscrpnih i nedavnih podataka te nedovoljno prijavljivanje slučajeva rodno uvjetovanog nasilja onemogućuju točnu procjenu njegove raširenosti; budući da se u procjeni europske dodane vrijednosti rodno uvjetovanog nasilja na internetu procjenjuje da je između 4 % i 7 % žena u Uniji tijekom posljednjih 12 mjeseci doživjelo uznemiravanje na internetu, dok je između 1 % i 3 % doživjelo uhođenje na internetu;

F. budući da žene mogu biti mete nasilja na internetu pojedinačno ili kao članice određene zajednice; budući da intersekcijski oblici diskriminacije mogu pogoršati posljedice

[2] SL L 315, 14.11.2012., str. 57.

rodno uvjetovanog nasilja;

G. budući da su neke žene, poput političarki, žena na javnim položajima, novinarki, blogerica ili braniteljica ljudskih prava, posebno pogođene rodno uvjetovanim nasiljem i budući da to uzrokuje ne samo psihološke posljedice i patnju nego ih odvraća od sudjelovanja u političkom, društvenom i kulturnom životu na internetu;

H. budući da rodno uvjetovano nasilje utječe na mentalno zdravlje, potpuno ostvarivanje temeljnih prava, pa čak i na demokraciju, te ima posljedice na društvo i gospodarski učinak;

1. naglašava da je rodno uvjetovano nasilje na internetu nastavak rodno uvjetovanog nasilja izvan interneta i da nijedna politička alternativa neće biti učinkovita ako se to ne uzme u obzir;

2. pozdravlja strategiju Unije za rodnu ravnopravnost za razdoblje 2020. – 2025. koju je predložila Komisija kao instrument za borbu protiv nasilja nad ženama i rodno uvjetovanog nasilja te za rješavanje njegovih temeljnih uzroka;

3. naglašava da je pandemija bolesti COVID-19 povećala rizik od nasilja u obitelji i zlostavljanja jer su žrtve prisiljene provesti više vremena s počiniteljima i često su više izolirane od mreža potpore; poziva države članice da povećaju pomoć koju pružaju preko skloništa, telefonskih linija za pomoć i službi za potporu u cilju zaštite žrtava i lakšeg prijavljivanja rodno uvjetovanog nasilja;

4. naglašava transnacionalnu prirodu rodno uvjetovanog nasilja, uzimajući u obzir prekograničnu dimenziju upotrebe IKT-a;

5. poziva države članice da promiču povećanje osviještenosti, da provode nacionalne zakone u području kaznenog pravosuđa kao i posebne politike i programe za sprečavanje rodno uvjetovanog nasilja te da se bore protiv nekažnjavanja počinitelja takvih djela;

6. poziva Komisiju i države članice da uspostave pouzdan sustav za redovito prikupljanje statističkih raščlanjenih i usporedivih podataka o rodno uvjetovanom nasilju, uključujući nasilje na internetu;

7. napominje da stres, problemi koncentracije, anksioznost, napadi panike, niska razina samopouzdanja, depresija, posttraumatski stresni poremećaj, nedostatak povjerenja i nedostatak osjećaja kontrole koji se javljaju zbog nasilja na internetu između ostalog mogu utjecati na mentalno zdravlje;

8. naglašava da rodno uvjetovano nasilje na internetu uzrokuje psihološke, društvene i gospodarske posljedice;

9. poziva države članice da posebnu pozornost posvete ženama koje pripadaju skupinama koje se nalaze u osjetljivom položaju u pogledu rodno uvjetovanog nasilja na internetu te da razviju posebne usluge potpore i obrazovne programe namijenjene tim specifičnim skupinama;

10. izražava žaljenje zbog činjenice da rodno uvjetovano nasilje na internetu smanjuje sudjelovanje žena u javnim raspravama, što posljedično narušava demokratska načela Unije; žali zbog činjenice da je „učinak ušutkavanja” prvenstveno usmjeren na žene aktivistice, novinarke i političarke s namjerom da ih se odvrati od sudjelovanja u političkom životu i sferama donošenja odluka;

11. podsjeća da su rodni stereotipi u središtu rodne diskriminacije i da su jedna od glavnih prepreka ulasku žena i djevojčica područje IKT-a i digitalnih tehnologija; naglašava da je rodni jaz u sektoru IKT-a potrebno riješiti pomoću obrazovanja, kampanja za podizanje razine osviještenosti i promicanja zastupljenosti žena u tom sektoru;

12. naglašava da je žrtvama rodno uvjetovanog nasilja potrebno osigurati zaštitu te da ih je potrebno poduprijeti i osigurati im odštetu;

13. podsjeća da Vijeće hitno mora završiti ratifikaciju Unije u pogledu Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji („Istanbulska konvencija”) na temelju širokog pristupa bez ikakvih ograničenja te da mora zagovarati njezinu ratifikaciju, brzu i pravilnu provedbu te provedbu u svim državama članicama; naglašava da je Istanbulska konvencija najsveobuhvatniji međunarodni ugovor koji se bavi temeljnim uzrocima rodno uvjetovanog nasilja u svim njegovim oblicima; ističe da taj poziv ne umanjuje poziv na donošenje pravnog akta Unije o borbi protiv rodno uvjetovanog nasilja, nego ga dopunjuje;

14. kako je prethodno navedeno, odlučno potvrđuje svoju predanost borbi protiv rodno uvjetovanog nasilja i potrebi za sveobuhvatnom direktivom koja obuhvaća sve njegove oblike kao najbolji način za okončanje rodno uvjetovanog nasilja;

15. poziva Vijeće da aktivira premošćujuću klauzulu donošenjem odluke kojom se rodno uvjetovano nasilje utvrđuje kao područje posebno teškog kriminaliteta s prekograničnim elementima, u skladu s člankom 83. stavkom 1. trećim podstavkom Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU);

16. traži da Komisija, na temelju članka 83. stavka 1. prvog podstavka UFEU-a, bez nepotrebne odgode podnese prijedlog akta o uspostavi mjera za borbu protiv rodno uvjetovanog nasilja na internetu u skladu s preporukama iz Priloga ovom dokumentu; ističe da taj prijedlog ne bi smio ugroziti napore da se rodno uvjetovano nasilje identificira kao novo područje posebno teškog kriminaliteta s prekograničnom dimenzijom, u skladu s člankom 83. stavkom 1. trećim podstavkom UFEU-a, ili bilo kakve pravne akte o rodno uvjetovanom nasilju koji iz toga proizlaze i koje je Parlament zatražio u svojim prethodnim pozivima;

3. nalaže svojem predsjedniku da ovu Rezoluciju i priložene preporuke proslijedi Komisiji i Vijeću.

PRILOG PRIJEDLOGU REZOLUCIJE:
PREPORUKE KOMISIJI U POGLEDU SADRŽAJA ZATRAŽENOG PRIJEDLOGA O BORBI PROTIV RODNO UVJETOVANOG NASILJA: NASILJE NA INTERNETU

1. preporuka o cilju direktive koju treba donijeti

Cilj direktive trebao bi biti utvrđivanje minimalnih pravila u vezi s definicijom kaznenog djela rodno uvjetovanog nasilja na internetu i povezanih sankcija, uspostava mjera za promicanje i podupiranje djelovanja država članica u području sprečavanja tog kaznenog djela te mjera za zaštitu, potporu i osiguravanje odštete žrtvama.

2. preporuka o području primjene i definicijama

- koja kaznena djela?

Uključivanje pojma „računalni kriminalitet” u članak 83. stavak 1. UFEU-a može obuhvaćati i kaznena djela počinjena protiv elektroničkih komunikacijskih mreža ili informacijskih sustava ili njihovim korištenjem, dok teški oblici rodno uvjetovanog nasilja na internetu s prekograničnom dimenzijom mogu biti obuhvaćeni područjem primjene „računalnog kriminala” u smislu članka 83. stavka 1. UFEU-a.

Osim toga, mjere kojima se nastoji spriječiti rodno uvjetovano nasilje i pomoći žrtvama mogle bi se uspostaviti na temelju članka 83. stavka 1. UFEU-a jer su usklađene s glavnim ciljem direktive.

Područje primjene trebalo bi obuhvaćati sve oblike rodno uvjetovanog nasilja koji su korištenjem IKT-a, kao što su mobilni telefoni i pametni telefoni, internet, platforme društvenih mreža ili elektronička pošta, djelomično ili u potpunosti počinjeni, potpomognuti ili pogoršani nauštrb neke žene zbog njezinog spola ili koji nerazmjerno pogađaju žene.

Iako nije moguće predstaviti iscrpnu tipologiju različitih oblika nasilja na internetu na temelju spola jer se novi oblici neprestano pojavljuju i razvijaju, potrebno je spomenuti i definirati sljedeće vrste:

- **uznemiravanje na internetu** (uključujući: zlostavljanje na internetu, neželjeno primanje seksualno eksplicitnog sadržaja, zlostavljanje na radnom mjestu);
- **uhođenje na internetu**;
- **povrede privatnosti povezane s IKT-om** (uključujući pristupanje, razmjenu i manipulaciju osobnim podacima ili slikama, uključujući intimne podatke bez pristanka, seksualno zlostavljanje na temelju slike i nekonsenzualno otkrivanje seksualnih snimaka, objavljivanje privatnih informacija, krađu identiteta),
- **kontrola ili nadzor na daljinu** (uključujući putem špijunskih aplikacija na mobilnim uređajima);
- **prijetnje** (uključujući izravne prijetnje i prijetnje nasiljem, iznudom, seksualnom iznudom, ucjenom);
- **seksistički govor mržnje** (uključujući: objavljivanje i dijeljenje nasilnih sadržaja, upotreba seksističkih ili rodnih komentara i uvreda, zlostavljanje žena zbog izražavanja vlastitih stajališta ili odbijanja seksualnih ponuda);

- **poticanje samoubojstva ili anoreksije te postupaka koji uzrokuju psihološke smetnje**;
- **računalna oštećenja** datoteka, programa, uređaja, napadi na internetske stranice i druge kanale digitalne komunikacije;
- **nezakoniti pristup** mobilnim uređajima, porukama e-pošte, porukama za trenutačnu razmjenu poruka ili profilima na društvenim mrežama;
- **povreda zabrane priopćavanja** uvedene sudskim nalozima,
- **izravno nasilje.**

- o kojim se žrtvama radi?

Osobno područje primjene prijedloga trebalo bi obuhvaćati sve žrtve rodno uvjetovanog nasilja na internetu, uz posebno priznavanje višedimenzionalnih oblika diskriminacije i žrtava koje sudjeluju u javnom životu.

3. preporuka o preventivnim mjerama

Države članice trebale bi razviti niz mjera za prevenciju rodno uvjetovanog nasilja:

- programe podizanja razine osviještenosti i obrazovne programe u kojima sudjeluju svi relevantni akteri i dionici kako bi se, u općem kontekstu rodno uvjetovanog nasilja, riješili temeljni uzroci rodno uvjetovanog nasilja kako bi se ostvarile promjene u društvenim i kulturnim stavovima i uklonili rodni stereotipi, uz istodobno promicanje odgovornog ponašanja na društvenim mrežama i povećanje pismenosti o sigurnoj upotrebi interneta;
- istraživanje o rodno uvjetovanom nasilju na internetu (uzroci, raširenost, učinak);
- digitalno obrazovanje, pismenost i vještine, među ostalim u školskim kurikulumima, u cilju promicanja boljeg razumijevanja digitalnih tehnologija i osnaživanja korisnika, poboljšanja digitalne uključenosti, osiguravanja poštovanja temeljnih prava, uklanjanja svih rodnih nejednakosti u pristupu tehnologijama i osiguravanja rodne raznolikosti u tehnološkom sektoru, posebno u razvoju novih tehnologija;
- razvoj suradnje među državama članicama u svrhu razmjene informacija, stručnog znanja i najbolje prakse, posebno putem Europske mreže za sprečavanje kriminala (EUPCN);
- potpora organizacijama civilnog društva koje djeluju u području sprečavanja rodno uvjetovanog nasilja;
- promicanje ciljanog osposobljavanja za stručnjake na terenu i druge stručnjake, među ostalim u socijalnim službama i tijelima kaznenog progona;
- multidisciplinarna suradnja i suradnja dionika, među ostalim s tehnološkim poduzećima, pružateljima usluga smještaja na poslužitelju i nadležnim tijelima, u pogledu najboljih praksi za borbu protiv rodno uvjetovanog nasilja u skladu s temeljnim pravima.

4. preporuka o zaštiti žrtava, potpori žrtvama i naknadi štete žrtvama

Komisija i države članice trebale bi poduzeti sljedeće mjere, koje bi trebale biti usmjerene na žrtve i imati međusektorski pristup:

- promicanje posebne izobrazbe za stručnjake na terenu i stručnjake koji rade sa žrtvama rodno uvjetovanog nasilja na internetu, uključujući tijela kaznenog progona,

osoblje zaposleno u području socijalne skrbi, rada s djecom i zdravstva te članove sudstva; programi osposobljavanja na razini Unije mogli bi se provoditi u okviru programa Pravosuđe i Građani, ravnopravnost, prava i vrijednosti; posebno bi trebalo staviti naglasak na sekundarnu viktimizaciju i kako ju možemo izbjeći, na dvostruku dimenziju rodno uvjetovanog nasilja (na internetu/izvan interneta) i na intersekcijsku diskriminaciju;
- olakšavanje pristupa informacijama i razvoj posebnih usluga za žrtve nasilja na internetu (telefonske linije za pomoć ženama, skloništa);
- olakšavanje prijava žrtava tako što će im se omogućiti da dobiju nalog za zaštitu te razvoj mehanizama pravne zaštite s odgovarajućim kompenzacijskim mjerama;
- razvoj mehanizama suradnje među relevantnim akterima, kao što su pravosuđe, javni tužitelji, tijela kaznenog progona, lokalne i regionalne vlasti i organizacije civilnog društva.

5. preporuka o kaznenom progonu i kriminalizaciji rodno uvjetovanog nasilja na internetu

Na temelju definicije iz 1. preporuke, u pogledu kriminalizacije rodno uvjetovanog nasilja na internetu trebalo bi uzeti u obzir sljedeće kriterije:

- oblike rodno uvjetovanog nasilja na internetu koje države članice trebaju kriminalizirati (kako bi se obuhvatile i prethodne faze kiberkriminaliteta – poticanje, pomaganje, sudioništvo i pokušaj);
- minimalne i maksimalne kazne (zatvor i novčane kazne);
- prekogranične istrage i kazneni progon;
- otegotne okolnosti, ovisno o profilu žena i djevojčica žrtava (iskorištavanje posebnih obilježja, ranjivost žena i djevojčica na internetu);
- pristup usmjeren na žrtve i međusektorski pristup.

6. preporuka o prikupljanju podataka i izvješćivanju

Komisija i države članice trebale bi prikupljati i objavljivati raščlanjene i usporedive podatke o rodno uvjetovanom nasilju na internetu, posebno o različitim oblicima rodno uvjetovanog nasilja na internetu, ne samo na temelju izvješća o provedbi zakona nego i na temelju iskustava žena.

Komisija bi trebala redovito podnositi izvješća Europskom parlamentu i Vijeću u kojima ocjenjuje u kojem su opsegu države članice poduzele mjere u skladu s predloženom direktivom.

OBRAZLOŽENJE

Kontekst i obrazloženje prijedloga

Rodno uvjetovano nasilje, na internetu i izvan njega, duboko je ukorijenjeno u strukturnim nejednakostima u našem društvu. O njemu se i dalje šuti te je i dalje jedno od najtežih oblika kršenja ljudskih prava. Rodno uvjetovano nasilje i dalje je rašireno i ima golem utjecaj na žrtve, njihove obitelji i zajednice. Situaciju dodatno pogoršavaju rodne predrasude, stereotipi i stalno manifestiranje povijesno nejednakih odnosa moći. Konvencijom Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija) prepoznaje se ta strukturna priroda rodno uvjetovanog nasilja. Stoga nije riječ o samo jednom čimbeniku, već o mnoštvu njih, osobito kulturnih, pravnih, gospodarskih i političkih, koji doprinose pogoršanju rodno uvjetovanog nasilja u našem društvu.

U današnjem digitalnom dobu internet i IKT brzo stvaraju nove društvene digitalne prostore i mijenjaju način na koji se pojedinci sastaju te njihovu komunikaciju i interakciju. Oblici rodno uvjetovanog nasilja potpomognuti internetom i IKT-om sve su češći, posebno s obzirom na to da se svakodnevno i svugdje upotrebljavaju platforme društvenih mreža i druge tehničke aplikacije. Nasilje na internetu usmjereno prema ženama oblik je rodno uvjetovanog nasilja. Nasilje na internetu obuhvaća uznemiravanje na internetu, uhođenje na internetu, zloupotrebu slika bez pristanka, seksistički govor mržnje i druge oblike.

Međutim, rodno uvjetovano nasilje nije novi oblik nasilja, već produžetak rodno uvjetovanog nasilja izvan interneta. Snažno utječe na temeljna prava i slobode pojedinaca, njihovo dostojanstvo i živote na svim razinama, uključujući njihovo fizičko, emocionalno i mentalno zdravlje, dobrobit te njihov društveni, gospodarski i profesionalni razvoj. Žrtve pate od viših razina anksioznosti, stresa, depresije, traume, napada panike, gubitka samopouzdanja i osjećaju se nemoćno da odgovore na zlostavljanje. Neke skupine žena, uključujući aktivistice i braniteljice ljudskih prava, žene u politici, novinarke, žene koje pripadaju etničkim manjinama, žene iz autohtonih zajednica, lezbijke, biseksualne i transrodne žene te žene s invaliditetom posebno su na meti nasilja koje omogućuje IKT. Međusektorski pristup ključan je za razumijevanje posebnih oblika diskriminacije koji utječu na žrtve rodno uvjetovanog nasilja. Iz prakse je vidljivo i da se glas i sudjelovanje žena kao aktivnih digitalnih građana često cenzuriraju uz pomoć rodno uvjetovanog nasilja na internetu, a taj se negativan učinak često prenosi u stvarnost.

Parlament je u nekoliko rezolucija prepoznao važnost okončavanja rodno uvjetovanog nasilja i nasilja nad ženama te je pozvao na donošenje pravnih i političkih mjera za borbu protiv te pojave. Sljedeće inicijative Parlamenta odražavaju tu zabrinutost:

- u svojoj Rezoluciji od 12. rujna 2017. o Prijedlogu odluke Vijeća o sklapanju, od strane Europske unije, Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, Parlament je naglasio da bi trebalo poduzeti mjere za rješavanje pojave rodno uvjetovanog nasilja na internetu, uključujući zlostavljanje, uznemiravanje i zastrašivanje, posebno usmjerenih na mlade žene, djevojčice i LGBTI osobe,

- u svojoj Rezoluciji od 3. listopada 2017. o borbi protiv kiberkriminaliteta Parlament je istaknuo potrebu za zajedničkim usklađenim pravnim definicijama kiberkriminaliteta, uključujući seksualno zlostavljanje i iskorištavanje djece na internetu, uznemiravanje

na internetu i kibernapade,

- u svojoj Rezoluciji od 26. listopada 2017. o borbi protiv spolnog uznemiravanja i zlostavljanja u EU-u Europski parlament podsjetio je da je potrebno poduzeti ključne mjere protiv novih oblika nasilja, npr. u kiberprostoru, te je naglasio da zlostavljanje žena na internetu, posebno na društvenim mrežama, potiče druge oblike nasilja nad ženama i djevojčicama,

- u svojoj Rezoluciji od 17. travnja 2018. o osnaživanju žena i djevojčica posredstvom digitalnog sektora Parlament je podsjetio da digitalni načini komunikacije doprinose povećanju govora mržnje i prijetnji upućenih ženama te da različiti oblici internetskog nasilja nad ženama još uvijek nisu pravno priznati. Parlament je stoga pozvao na bolju koordinaciju između EU-a i država članica kako bi se suzbila prekogranična kaznena djela potpomognuta tehnologijom, npr. trgovanje ljudima, uznemiravanje na internetu i uhođenje na internetu, te je pozvao države članice da u svoje kaznene zakone uključe nove oblike nasilja na internetu,

- odbor FEMM usvojio je 26. travnja 2018. nacrt izvješća u kojem se predlažu mjere za borbu protiv zlostavljanja i seksualnog uznemiravanja, uključujući na internetu,

- u svojoj rezoluciji od 28. studenoga 2019. o pristupanju EU-a Istanbulskoj konvenciji i drugim mjerama za borbu protiv rodno uvjetovanog nasilja,

- u svojoj rezoluciji od 21. siječnja 2021. o Strategiji EU-a za rodnu ravnopravnost Parlament je pozdravio mjere koje je predložila Komisija u borbi protiv nasilja na internetu koje nerazmjerno pogađa žene i djevojčice (uključujući uznemiravanje na internetu, zlostavljanje na internetu i seksistički govor mržnje), osobito aktivistice, političarke i druge javne ličnosti vidljive u javnom diskursu. Isto tako je apelirao na države članice i EU da donesu dodatne mjere, uključujući obvezujuće zakonodavne mjere, za borbu protiv tih oblika nasilja u okviru direktive o sprečavanju i suzbijanju svih oblika nasilja nad ženama te na pružanje potpore državama članicama u razvoju alata za osposobljavanje službi uključenih u sve faze, od prevencije i zaštite do kaznenog progona, što uključuje policijske snage, pravosudni sustav i sektor informacijskih i komunikacijskih tehnologija, jamčeći pritom temeljna prava na internetu,

- u svojoj rezoluciji od 21. siječnja 2021. o premošćivanju digitalnog jaza između spolova: sudjelovanje žena u digitalnom gospodarstvu,

- u svojoj rezoluciji od 11. veljače 2021. o predstojećim izazovima u području prava žena u Europi: više od 25 godina nakon Pekinške deklaracije i Platforme za djelovanje Parlament je pozvao države članice i Komisiju da donesu posebne mjere za iskorjenjivanje nasilja na internetu, uključujući uznemiravanje na internetu, zlostavljanje na internetu i mizogini govor mržnje.

Pravna osnova

Pravna je osnova ove zakonodavne inicijative članak 83. stavak 1. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU). Izraz „kiberkriminalitet“ u članku 83. stavku 1. UFEU-a može obuhvaćati zločine počinjene protiv elektroničkih komunikacijskih mreža ili informacijskih sustava ili počinjene koristeći iste. Od Ugovora iz Lisabona došlo je do promjena u relevantnoj terminologiji te se pojmovi „kiberkriminalitet” i „ računalni kriminal” sada

upotrebljavaju naizmjenično. Teški oblici rodno uvjetovanog nasilja na internetu s prekograničnom dimenzijom mogu biti obuhvaćeni područjem primjene „računalnog kriminala” u smislu članka 83. stavka 1. UFEU-a.
Članak 84. UFEU-a mogao bi biti relevantan i za dijelove prijedloga čiji je cilj promicanje i podupiranje djelovanja država članica u području sprečavanja tog kaznenog djela te mjera za zaštitu, potporu i osiguravanje odštete žrtvama. Međutim, ako bi predviđene preventivne mjere proizlazile iz kriminalizacije nasilja na internetu, dodavanje posebne pravne osnove ne bi bilo potrebno.

Objašnjenje predloženih mjera

Preporuke navedene u prilogu Rezoluciji uključuju sljedeće elemente: cilj Direktive; područje primjene i definicije; preventivne mjere; zaštita i potpora žrtvama i njihovo obeštećenje; kazneni progon i kriminalizacija rodno uvjetovanog nasilja na internetu te prikupljanje podataka i izvješćivanje o njemu.
Cilj direktive je utvrđivanje minimalnih pravila u vezi s definicijom kaznenog djela rodno uvjetovanog nasilja na internetu i povezanih sankcija, uspostava mjera za promicanje i podupiranje djelovanja država članica u području sprečavanja tog kaznenog djela te mjera za zaštitu, potporu i osiguravanje odštete žrtvama. Suizvjestitelji za ovu inicijativu smatraju da EU-u nedostaje pravni okvir za borbu protiv rodno uvjetovanog nasilja, točnije rodno uvjetovanog nasilja na internetu, te za zaštitu i pružanje potpore žrtvama.
Kako je navedeno u rezoluciji, postoji nekoliko definicija rodno uvjetovanog nasilja, ali ne postoji pravna definicija dogovorena na međunarodnoj razini. Zbog toga se preporukom o području primjene i definicijama Komisiji prepušta da predloži posebnu definiciju kojom bi se obuhvatio svaki oblik rodno uvjetovanog nasilja koji je korištenjem IKT-a počinjen, potpomognut ili pogoršan djelomice ili u cijelosti nad ženom zbog njezinog spola, ili koji nerazmjerno pogađa žene. Taj se prijedlog temelji na definiciji koju je u svojem izvješću iz 2018. o nasilju na internetu koristila posebna izvjestiteljica UN-a za nasilje nad ženama.
Predložene preventivne mjere povezane su s korijenskim uzrocima rodno uvjetovanog nasilja, uključujući nasilje na internetu. Zbog toga su posebno usmjerene na obrazovanje, podizanje svijesti, uklanjanje rodnih stereotipa i promicanje istraživanja. Te mjere zahtijevaju multidisciplinarnu suradnju i suradnju dionika, među ostalim s pružateljima usluga smještaja na poslužiteljima, suradnju s tehnološkim poduzećima u pogledu najboljih praksi za borbu protiv rodno uvjetovanog nasilja na internetu u skladu s temeljnim pravima.
Kako bi se zaštitile i poduprle žrtve rodno uvjetovanog nasilja na internetu, u prijedlogu se najprije navodi koje bi kategorije žrtava trebalo uzeti u obzir. Namjera je biti što sveobuhvatniji, uzimajući u obzir intersekcionalnost i posebne potrebe žrtava. Prijedlog zatim uključuje nekoliko mjera za provedbu zaštite i potpore žrtvama. Poseban naglasak stavljen je na potrebu za poboljšanjem i olakšavanjem prijavljivanja te za izbjegavanjem sekundarne viktimizacije. Osposobljavanje pravnih stručnjaka i onih stručnjaka koji će biti u kontaktu sa žrtvama ključno je za postizanje tog cilja.
Uz te mjere postoje i posebne službe za potporu koje se moraju pokrenuti ili poboljšati kako bi se obuhvatile i žrtve rodno uvjetovanog nasilja (telefonske linije za pomoć, skloništa).
Drugi element zakonodavne inicijative odnosi se na kazneno pravo i kazneni progon rodno uvjetovanog nasilja. EU mora biti u stanju utvrditi minimalna pravila kako bi se osigurao kazneni progon rodno uvjetovanog nasilja na internetu. U preporuci iz priloga ne navode se sva moguća kaznena djela i pogoršanja jer brz razvoj digitalnih tehnologija može dovesti do novih oblika nasilja na internetu. Njome se Komisiji daje skup kriterija za definiranje tih kaznenih djela.

Suizvjestitelji ipak smatraju da bi trebalo razmotriti sljedeća ponašanja kako bi se utvrdio popis kaznenih djela u kontekstu rodno uvjetovanog nasilja na internetu:

- **uznemiravanje na internetu** (uključujući: zlostavljanje na internetu, neželjeno primanje seksualno eksplicitnog sadržaja, zlostavljanje na radnom mjestu),
- **uhođenje na internetu,**
- **povrede privatnosti povezane s IKT-om** (uključujući pristupanje, razmjenu i manipulaciju osobnim podacima ili slikama, uključujući intimne podatke bez pristanka, seksualno zlostavljanje na temelju slike i nekonsenzualno otkrivanje seksualnih snimaka, objavljivanje privatnih informacija, krađu identiteta),
- **kontrola ili nadzor na daljinu** (uključujući putem špijunskih aplikacija na mobilnim uređajima),
- **prijetnje** (uključujući izravne prijetnje i prijetnje nasiljem, iznudom, seksualnom iznudom, ucjenom),
- **seksistički govor mržnje** (uključujući: objavljivanje i dijeljenje nasilnih sadržaja, upotreba seksističkih i/ili rodnih komentara i uvreda, zlostavljanje žena zbog izražavanja vlastitih stajališta ili odbijanja seksualnih ponuda),
- poticanje **samoubojstva** ili anoreksije te postupaka koji uzrokuju psihološke smetnje,
- **računalna oštećenja** datoteka, programa, uređaja, napadi na internetske stranice i druge kanale digitalne komunikacije,
- **nezakoniti pristup** mobilnim uređajima, porukama e-pošte, porukama za trenutačnu razmjenu poruka ili profilima na društvenim mrežama,
- povreda zabrane priopćavanja uvedene sudskim nalozima,
- **izravno nasilje**.

Naposljetku, u inicijativi se naglašava potreba za jasnom strategijom za prikupljanje raščlanjenih i usporedivih podataka od nadležnih tijela i izvješćivanje o njima. Ako EU želi imati odgovarajući okvir za borbu protiv rodno uvjetovanog nasilja, uključujući nasilje nad ženama, ili općenito nasilje nad ženama, mora biti u stanju prikupljati i objavljivati podatke o različitim oblicima rodno uvjetovanog nasilja na internetu. Uz podatke koje dostavljaju države članice, Komisija bi trebala redovito podnositi izvješće Europskom parlamentu i Vijeću o provedbi Direktive, uključujući moguće mjere/izmjene za njezino poboljšanje.

Zaključak

Rodno uvjetovano nasilje, uključujući nasilje na internetu, i dalje pogoršavaju društveni izazovi, što je nedavno uočeno tijekom krize povezane s izbijanjem bolesti COVID-19, međutim postoji nedostatak političke volje da se to nasilje učini prioritetom. Postizanje rodne ravnopravnosti podrazumijeva iskorjenjivanje svih oblika rodno uvjetovanog nasilja i uklanjanje prepreka koje sprečavaju žene da u potpunosti ostvare svoja prava. Postoji velik niz pristupa rješavanju rodno uvjetovanog nasilja u državama članicama. Osim nedostatka usklađene definicije i zajedničkog pristupa, probleme i izazove predstavljaju i nedovoljno prijavljivanje, ograničena razina osviještenosti javnosti i tijela kaznenog progona, nedovoljna potpora žrtvama te ograničeno istraživanje i znanje o toj pojavi. Stoga moramo biti spremni

ispitati temeljne uzroke rodno uvjetovanog nasilja, sustave koji su ga olakšali i čimbenike koji ga pogoršavaju kako bi se dao novi poticaj iskorjenjivanju rodno uvjetovanog nasilja, i izvan njega i na internetu. Temeljni uzroci svih vrsta rodno uvjetovanog nasilja isti su i zato su nam potrebni zakoni i politike kojima se oni rješavaju na cjelovit način. Istanbulska je konvencija dosad najsveobuhvatniji pravni okvir za zaštitu žena i djevojčica od svih oblika nasilja te za sprečavanje, kazneni progon i iskorjenjivanje nasilja kojem su izložene. Iako je ratifikacija Konvencije još uvijek blokirana u Vijeću, EU ne bi trebao čekati jer svaki dan čekanja donosi nove žrtve rodno uvjetovanog nasilja. Predloženom zakonodavnom inicijativom nastoji se suzbiti ta pojava. U njoj se primjenjuje holistički pristup kako bi se kriminalizirala određena ponašanja, ali i kako bi se poduprle i zaštitile žrtve tih ponašanja.